

BOSHLANG'ICH TA'LIM PEDAGOGIKASI

Qurbonaliyeva Bibifotima To'ychi qizi*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti boshlang'ich ta'lim yo'nalishi**2-kurs talabasi**Ilmiy rahbar: Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi fanlari boyicha (phd)****Norqobilova Rayxona Davlatovna***

Annotatsiya: *Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi — bu bolalarning oliy ta'limdan oldingi bosqichda bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish hamda ularni tarbiyalash jarayonini o'rganuvchi va boshqaruvchi ilmiy-pedagogik tizimdir. Mazkur soha maktabgacha ta'limdan so'ng boshlanuvchi va asosiy o'quv bosqichiga poydevor hozirlovchi jarayonlarni o'z ichiga oladi. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi bolalarda o'qish, yozish, hisoblash, tabiat va jamiyat haqidagi ilk tasavvurlar, shuningdek, shaxsiy va ijtimoiy fazilatlarning shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu pedagogika sohasida asosan yoshlarning individual xususiyatlarini hisobga olish, har bir o'quvchining rivojlanishi uchun qulay sharoitlarni yaratish, ularning orzu-umidlari, intilishlari va ehtiyojlarini inobatga olib ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilish masalalari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich sinflar, pedagogika, jamiyat, individual yondashuv, diktativ yondashuvlar, fikrlash, muomala, ta'lim, tarbiya.*

Zamonaviy boshlang'ich ta'limning asosiy vazifalaridan biri bolalarda mustaqil fikrlash, o'rganishga bo'lgan qiziqishni uyg'otish va rivojlantirishdir. Shuningdek, har bir bola o'z yoshiga mos holda dunyoqarashini boyitish, atrof-muhit va jamiyatda yuz berayotgan hodisa va jarayonlarni to'g'ri idrok etish, shaxs sifatida shakllanish va o'z-o'zini anglashi uchun poydevor hozirlashdan iborat. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasining asosiy vazifalaridan biri ta'lim oluvchilarning ijodiy va intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish, amaliy va nazariy bilimlarni uyg'unlashtirish, ularni hayotga tatbiq etish uchun zarur shart-sharoitlarni

yaratish hisoblanadi. O'quv jarayoni davomida bola o'zining nutqini rivojlantiradi, jamiyat ma'naviy qadriyatlariga hurmat ruhida tarbiyalanadi, muomala, fikrlash, idrok va tafakkur kabi muhim psixologik xususiyatlarga ega bo'ladi. Ta'lim-tarbiya tizimi qat'iy belgilangan didaktik tamoyillarga tayanadi. Bular orasida faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, motivatsiya va rag'batlantirish, munosabat va amaliyotga doir o'qitish usullari alohida o'rin tutadi. Darslarning tashkil qilinishi va o'qituvchi- o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik mazkur tamoyillar asosida olib boriladi.[1]

Boshlang'ich ta'lim pedagogikasining o'ziga xos xususiyatlaridan yana biri har bir bolaning tabiiy qobiliyat va ehtiyojlarini inobatga olgan holda yondashuvni shakllantirishdir. O'quvchini diqqat bilan tinglash, uning fikri va qiziqishlarini inobatga olish, rag'batlantirish va uni o'z ustida ishlashga undash bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Pedagogik jarayonda bolaning mustaqilligi va faolligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchi har bir yangi bilimga ega bo'lish orqali hayotga bo'lgan g'ayrat va ishonchini mustahkamlaydi. Boshlang'ich maktab yoshi bolaning psixologik, fiziologik va aqliy imkoniyatlari doirasida unga yengil va samarali usullar bilan bilim berish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Dasturga asoslangan holda bilimlarni yetkazish va bolalarda nazariy, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish pedagogning asosiy maqsadlaridan biridir. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi doirasida bolalarda savodxonlik, hisob-kitob, tushuntirish, so'zlashuv, tinglash, ifoda etish, o'qish, yozish, mustaqil fikrlash, o'z fikrini bayon qilish, o'zaro muloqot qilish singari ko'nikmalar ustida ishlanadi. Ushbu ko'nikmalarni shakllantirish uchun pedagog oldida darslarni zamonaviy o'qitish metodlarini qo'llash vazifasi turadi.[2]

O'quvchilarga bilim berishda ular o'rganayotgan material hayotiy tajribaga yaqin va oson tushunarli bo'lishi bosh mezonlardan biri hisoblanadi. O'qituvchi bolalarning bilim olishga bo'lgan rag'batini oshirish, mustaqil o'qish va o'rganishga bo'lgan moyilligini kuchaytirishga alohida e'tibor qaratadi. Bolaga bilim berish jarayonida uning oldingi tajribalariga tayaniladi, yangi bilimlar esa bo'ladigan kundalik hayot voqealari, muammolar va savollar orqali ochib beriladi.

Boshlang'ich ta'lim pedagogikasida fanlarni o'qitish turi va usullari doim yangilanib, o'zgarib boradi, bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi. Ta'lim jarayonida bolaning nafaqat bilim olishi, balki fikr yuritish, his-tuyg'ularini boshqarish, hayotiy masalalarni mustaqil hal qilishi kabi kompetensiyalarini rivojlantirish ko'zda tutiladi. O'qituvchi o'z faoliyatida shaxsga yondashuv, faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim, muammoli o'qitish, o'yinli metod va samarali baholash mexanizmlaridan foydalanadi. Barcha pedagogik metodlar bola shaxsini rivojlantirish, ularni bilim olishga, o'rganishga rag'batlantirish, individual va jamoaviy faoliyat olib borishga undaydi. Hozirgi zamonaviy axborot asrida o'quvchilarda raqamli savodxonlik, mustaqil fikrlash va axborotni izlash ko'nikmalarini shakllantirish, turli soha va yo'nalishlarda innovatsion fikrlashga asos bo'lish muhim strategiya sifatida qoraladi.[3]

Ta'lim jarayonida har bir bolaning individual iqtidorini ochish, uni rag'batlantirish, faollashgan pedagogik usullardan foydalanish, interfaol metodlarni keng joriy qilish orqali yosh avlodga uzluksiz va samarali ta'lim berish imkoniyati yaratildi. Bunday pedagogik yondashuv o'quvchining darsda faol ishtirok etishiga, o'z fikrlarini bexavotir bayon qilishiga, mustaqil izlanishga va ijtimoiy muammolarni hal qilishda qatnashishiga yordam beradi. O'quvchilar o'z ustida ishlash orqali hayot bilan bog'liq bilimlarni chuqur o'zlashtirishga, mustaqil faoliyat yuritishga va bozor talablariga mos ravishda o'zini tayyorlashga intiladi. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi tizimida metodik yondashuvlarning doimiy rivojlanishi, yangicha o'qitish tamoyillarining tatbiqi orqali maktabda bilim sifati oshirilmoqda. O'qituvchilarning doimiy malaka oshirishi, yangi metodik va texnologik vositalardan foydalanishi, har bir o'quvchiga individual yondashishi natijasida ta'lim jarayoni ko'proq shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan shaklga keldi. O'quvchilar shaxs sifatida o'zini ko'rsatish, erkin ifoda etish, o'z ustida ishlash va ijtimoiy faoliyatda ishtirok etish imkoniga ega bo'ldi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim pedagogikasi umumiy ta'lim tizimining eng muhim bosqichlaridan biri sifatida maktab o'quvchilarini har

tomonlama rivojlantirish, mustahkam bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, ularni jamiyatga va kelajak hayotiga tayyorlash yo'lida g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. Bu soha doimiy ravishda yangilanib, zamonaviy innovatsiyalardan foydalanib, o'quvchilarni har tomondan barkamol shaxs sifatida yetishtirishga intiladi. Har bir o'qituvchi va ota-ona boshlang'ich ta'limning inson hayotidagi o'rnini chuqur va teran anglab, zamon talablariga mos holda bolalarga yetarli mehr, g'amxo'rlik va sifatli ta'lim berish uchun harakat qilishlari lozim. Shu tariqa boshlang'ich ta'lim pedagogikasi inson hayotida mustahkam poydevor yaratishda asosiy sohalardan biri bo'lishda davom etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Axmedova, Z. A. (2019). "Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi". Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
2. Jo'raboeva, D. T. (2018). "Boshlang'ich ta'limda pedagogik texnologiyalar". Toshkent: Fan va texnologiya.
3. Holiqulova, S. U. (2021). "Zamonaviy boshlang'ich ta'lim metodikasi". Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti.
4. Tashtayeva, G. M. (2017). "Bolalarni boshlang'ich ta'limga tayyorlashning dolzarb masalalari". O'zbekiston pedagogik axborot markazi.
5. Mirzayeva, N. S. (2020). "Boshlang'ich maktab ta'limida innovatsion darslar". Toshkent: Ilm ziyo.
6. Anvarova, X. A. (2022). "Boshlang'ich ta'lim jarayonini takomillashtirishda yangicha yondashuvlar". Ta'lim va innovatsiya, 5(2), 65-73.
7. Norqobilov, D. N. (2019). "Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlar o'tish metodikasi". Samarqand: Xalq ta'limi.
8. Yoqubova, M. U. (2018). "Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarning o'rne". O'qituvchi, 3(4), 22-30.